

KUDER TERCİH ENVANTERİ - KİŞİSEL FORM'UN TEKNİK NİTELİKLERİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Doç. Dr. Nizamettin KOÇ*

GİRİŞ

Öğrencileri "yönlendirme" programlarında önemli bir psikolojik ölçme aracı olarak kullanılan Kuder Tercih Envanteri - Kişisel Form (KUTЕК)'un ilk baskısı 1948 yılında yayınlanmıştır. Bu envanter değişik türlerdeki kişisel ve sosyal etkinlikleri içeren beş ölçekten oluşmaktadır. Bu ölçekler birbirinden ve Kuder İlgі Alanları Tercihі Envanteri - Meslekî Form (KІATEM)'daki 10 Ölçekten oldukça bağımsızdır. Kuder Tercih Envanterinin bu iki formu -İlgі Alanları ve Kişisel- meslekî rehberlikte ve işe yerleştirmede kullanılmakta ve birbirlerini tamamlamaktadır. Her iki form birlikte uygulandığında, belirli bir işte doyum sağlamada rol oynayan birçok etmeni belirleyebilmektedir. İlgі Alanları Formu (KІATEM) bir kişinin 10 ayrı meslek alanındaki ilgilerini belirlerken, Kişisel Form (KUTЕК) da, bu kişinin nasıl bir durum içinde çalışmayı tercih edeceğini belirlemeye yardım eder. Örneğin, grup etkinliklerine katılmaktan ne derece hoşlandığını, grup içinde nasıl bir rol almayı tercih ettiğini, yeniliklere ne derece açık olduğunu, kendini kabul ettirmekten hoşlanıp hoşlanmadığını, objelerle mi yoksa fikirlerle mi çalışmayı tercih ettiğini gösterir.

Bilindiği gibi her iş veya meslek birtakım sosyal ilişkiler gerektirir. Kuder Tercih Envanteri - Kişisel Form'dan elde ettiği puan örüntüsü kişinin hangi tür sosyal ilişkileri tercih ettiğini gösterir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar Kuder İlgі Alanları Tercih Envanteri'nde aynı yüksek puanlarla karakterize olan işler için kişisel örüntülerde önemli farklılıkların bulunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Kuder Kişisel Tercih Envanteri ile bir bireyin dikkati, İlgі Alanları Tercihі Envanteri'nin işaret ettiği alanlar içinde, kişisel ve toplumsal tercihleri ışığında özellikle verimli olabileceği işlere yönetilebilir (Kuder, 1963).

Bireylerin ilgilerini hoşlanıp hoşlanmadıkları etkinliklere dayalı olarak, 10 ayrı ilgi alanında belirlemeyi amaçlayan Kuder İlgі Alanları Tercih Envanteri - Meslekî Form (KІATEM), Türk Kültürüne uyarlanmış ve EL KİTABI da hazırlanmıştır (Özoğlu, 1977). Bu envanterin, ülkemizde özellikle ortaöğretim kurumlarında ve dershanelerde meslekî rehberlik çalışmalarında yaygın bir biçimde kullanılmaya başlandığı gözlenmektedir.

* A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Öğretim Üyesi.

Kuder Tercih Envanterleri sisteminin önemli bir ögesi olan ve geliştirildiği ABD'de KIATEM ile birlikte ve onu bütünleyen bir araç olarak kullanılan Kuder Tercih Envanteri - Kişisel Form (KUTEK) da, Türkçe'ye uyarlanarak, geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bazı kanıtlar elde edilmiştir (Koç, 1987). Ancak, bu envanterin henüz el kitabı yoktur ve ülkemizde yaygın olarak kullanılamamaktadır. Esasen bu araştırma söz konusu aracın el kitabını hazırlayarak, yaygın bir biçimde kullanılabilir hale getirme çalışmalarının bir boyutu olarak değerlendirilebilir.

KUTEK'İN KISA BİR TANIMI

Amerika Birleşik Devletleri'nde çeşitli meslek gruplarından insanların kişilik özellikleri üzerinde incelemeler yapan bir psikolog olan G. Frederic Kuder tarafından geliştirilen KUTEK, beş alt ölçekten oluşmaktadır. Aşağıda bu beş ölçek hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

A. Gruplar içinde etkin olmayı tercih: Bu ölçekten yüksek puan alanlar, diğer bireylerle birlikte çalışmaktan ve yeni bireylerle tanışmaktan hoşlanırlar. Önyak olma ve dikkati üzerlerine çekmekten zevk alırlar. Ancak, bu onların başkalarından üstün olmaktan ve başkalarının etkinliklerini kontrol etmekten hoşlandıkları anlamına gelmez.

Bu ölçekte, endüstri mühendisleri yüksek puan alırken, ziraat mühendisleri ve hekimler düşük puan almaktadırlar.

B. Alışılmış ve tutarlı durumları tercih: Bu ölçekten yüksek puan alan bir birey yeni deneyimlerden ve yenilik aramaktan çok alışkın olduğu durumlarla kendisini sınırlamayı tercih etmektedir.

Bu ölçekten yüksek puan alanlar değişiklikten ve riski olan işlerden hoşlanmamaktadırlar. Örneğin, çiftçiler ve din adamları bu ölçekten yüksek puan almaktadırlar. İşadamları, avukatlar, yargıçlar, yazarlar ise bu ölçekten düşük puan almaktadırlar.

C. Fikirlerle çalışmayı tercih: Bu ölçekten yüksek puan alanlar sembollerle düşünme yoluyla problem çözmekten hoşlanan kimselerdir. Yine, bu ölçekten yüksek puan alanlar, başkalarının neler düşündükleri, nelerden hoşlandıkları ile ilgilenen ve davranışlarının nedenlerini bilmek isteyen kimselerdir. Akademik kariyer yapanlar, avukat ve yargıçlar, yazar ve editörler, hekimler, bunlar arasında sayılabilir.

D. **Çatışmalardan kaçınmayı tercih:** Bu ölçekte yüksek puan alanlar, uyumlu ve sakin bir sosyal ortamı tercih ederler. Başka insanlarla uyumlu ve dostça ilişkileri koruyabilmek için kendilerini ortaya koymaktan, düşünce ve duygularını savunmaktan kaçınmak eğilimindedirler.

Üniversite öğretim üyeleri, doktorlar, lise öğretmenleri, bu ölçekten yüksek puan alan meslek gruplarından bazılarıdır.

E. **İnsanları yönetmeyi tercih:** Bu ölçekte yüksek puan alanlar, başkalarını etkileme ve yönetmekten hoşlanan kimselerdir. Birçok meslek grupları bu ölçekten yüksek puan alırlar. Avukatlar, yargıçlar, işadamları, yazarlar, bunlar arasında sayılabilir.

Envanter defteri, genel açıklama ile 504 etkinlik ifadesini kapsamaktadır. Bu değişik etkinliklere ilişkin ifadeler 3'erlik olmak üzere 168 grupta toplanmıştır. Bu 168 etkinlik grubu aracın zorunlu seçmeli maddelerini oluşturmaktadır.

KUTEK, hem bireysel hem de grup olarak uygulanabilmektedir. Envanterin cevaplandırılmasında süre sınırlaması yoktur. Yetişkinler genel olarak 40-60 dakikalık bir süre içinde cevaplandırabilmektedirler. Bazı lise öğrencilerinde bu süre daha da uzun olabilmektedir.

KUTEK'in yukarıda belirtilen beş ölçeğinden bağımsız olarak bir de cevaplayıcıların kasıtlı yanıltma yapıp yapmadığını, işaretlemelerin geçerli olup olmadığını saptamak için geliştirilen, **Geçerlik Ölçeği** (The Verification Scale) vardır. Bu ölçekten elde edilen bir geçerlilik puanının kabul edilebilir olması için 46 ile 52 arasında olması gerekir. Kabul edilebilir sınırlar içinde de olmayan geçerlik puanlarına ilişkin muhtemel açıklamalar olup, bunlar "El Kitabı"nda ayrıntıları ile yer almaktadır.

KUTEK uygulaması sonucu bir bireyin cevap kâğıdı, **Geçerlik Anahtarı** da dahil olmak üzere 6 anahtardan geçirilerek puanlanmaktadır. Elde edilen puanlar, geçerlik puanı da dikkate alınarak, bir profile dönüştürülmekte ve yorumlar, bu profil çerçevesinde yapılmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, Kude Tercih Envanteri - Kişisel Form (KUTEK)'un teknik niteliklerini tanımlamış bir üniversite öğrenci grubu üzerinde sınınamaktır.

Yukarıda belirtilen ana amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

1. KUTEK'in Türkçe'ye uyarlanan formu ile İngilizce Formu ne ölçüde paralel ölçme yapmaktadır?
2. KUTEK uygulamaları sonucu ortaya çıkan kişisel profiller, bu profillerin sahibi öğrencilerin görüşüne göre kendi durumlarını ne ölçüde yansıtmaktadır?
3. KUTEK uygulamaları sonucu ortaya çıkan kişisel profiller; bu profillerin sahibi öğrencileri yakından tanıyan öğrecilerin görüşüne göre, arkadaşlarının durumlarını ne ölçüde yansıtmaktadır?
4. KUTEK'in alt ölçeklerini Kuder - Richardson Formülü ile hesaplanan güvenilirlik katsayıları ne düzeydedir?
5. KUTEK'in belirli bir zaman aralığı ile iki ayrı uygulamasından elde edilen profillerde, öğrencilerin başat göründükleri ölçekler ne ölçüde tutarlı kalmaktadır?

YÖNTEM

Yukarıda belirlenen amaç çerçevesinde; biri İngilizce'yi çok iyi bilen bir **öğretmen grubu**, diğeri de bir **üniversite öğrenci grubu** olmak üzere iki ayrı gruptan yararlanılmıştır. Bu grupların nasıl oluşturulduğuna ilişkin kısa bilgiler aşağıda verilmiştir.

Öğretmen Grubu: KUTEK'in İngilizce Formu (Orijinali) ile Türkçe'ye uyarlanan Formu'nun ne denli paralel ölçme yaptığını ortaya çıkarmak üzere, İngilizceyi de çok iyi bilen üniversiteden yeni mezun olmuş bir grup öğretmenden yararlanılması uygun bulunmuştur. Bu çerçevede, bir özel ortaöğretim kurumunda öğretmen olarak görev yapan hepsi ODTÜ mezunu, değişik branşlardan 25 öğretmenden yararlanılmıştır. Araştırmacının da öğretim üyesi olarak katıldığı bir hizmetiçi eğitim programında bu öğretmen grubuna önce **İngilizce Form** sonra **Türkçe Form** olmak üzere KUTEK'in iki formu bir hafta ara ile uygulanmıştır. Bu iki uygulama sonucu elde edilen puanlara dayalı profiller, aynı profil kağıdı üzerinde değişik renklerdeki kalemle çıkarılarak, ortaya çıkan profiller karşılaştırılmıştır.

Öğrenci Grubu: KUTEK'in geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin araştırmanın genel amacı çerçevesindeki sorulara cevap aramak üzere toplam 654 kişilik bir üniversite öğrenci grubundan yararlanılmıştır.

Bu öğrenci grubu; Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin lisans ve öğretmenlik formasyonu programına devam eden Ankara Üniversitesi'nin değişik fakülte ve

bölümlerinin 3. ve 4. sınıflarındaki öğrencilerden oluşmuştur. Bu grubun önemli bir özelliği de; bu araştırmanın kendilerine açıklanan amacı çerçevesinde çalışmalara istekle (gönüllülük esasına dayalı olarak) katılmaları idi.

Araştırmada geçerliğe ilişkin veriler yukarıda belirtilen geniş gruptan, güvenilirliğe ilişkin veriler ise bu geniş gruptan, ilgili kısımlarda açıklanan esaslara (ölçütlere) göre seçilen alt gruplardan elde edilmiştir.

Uygulama ve İşlemler: Belirlenen gruplarda KUTEK uygulamaları araştırmacı tarafından gruplar halinde yapılmıştır. Uygulamalarda, araştırmaya katılan öğretmen ve öğrenciler, araştırmaya katkılarının yanısıra, uygulanan envanterin bir profile dönüştürülerek sonuçların kendilerine iletileceği ve kendi profillerinin kendileriyle birlikte yorumlanacağı bilgisi verilerek motive edilmişlerdir.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda üç başlık altında özetlenmiştir.

A. KUTEK'in Türkçe Formu ile İngilizce (Orjinal) Formu Arasındaki Paralellığe İlişkin Bulgular:

Yöntem bölümünde de açıklandığı üzere; KUTEK'in bir uyarlama yaklaşımıyla Türkçe'ye çevrilen formu, İngilizce Formu ile ne ölçüde paralel ölçme yaptığını belirlemek üzere her iki dili de çok iyi bilen bir öğretmen grubuna uygulanmıştır.

Uygulamalardan sonra her öğretmenin, envanterin Türkçe ve İngilizce formlarından elde ettiği puanlara dayalı bireysel profiller aynı profil kağıdı üzerinde, farklı renklerde çizgilerle çıkarılmıştır.

Belirtilen çalışmaların sonucunda Türkçe ve İngilizce formlardan elde edilen bireysel profillerin "tamamen" denebilecek ölçüde çakıştıkları gözlenmiştir. Bu gözlem ve bulgulara dayalı olarak; KUTEK'in bir uyarlama yaklaşımı ile Türkçe'ye çevrilen formunun İngilizce formu ile "tamamen-paralel - eşdeğer" olduğu söylenebilir. Envanterin teknik niteliklerine ilişkin olarak aşağıda sunulan bulguların da bu bilgi çerçevesinde değerlendirilmesi uygun olacaktır.

B. KUTEK'in Geçerliğine İlişkin Bulgular:

KUTEK'in orijinal El Kitabı'nda; bu envanterle ilgili geçerlik çalışmalarında çeşitli değişkenlerin ölçüt olarak alınabileceği belirtilmektedir. Bunlar arasında; girilen meslek (iş) kadar işteki kararlılık, çeşitli işlerdeki başarı, iş doyumu, kişilik

özellikleri, evlilikte uyum, popülerlik, belirli derslerdeki başarı notları, kişisel uyum gibi ölçütler yer almaktadır.

Bu araştırmada KUTER'in geçerliğine ilişkin kanıtlar elde etmenin bir yolu olarak; bu envanterin uygulandığı **öğrencilerin kendilerine** ve onları tanıyan **yakın arkadaşlarına**, ortaya çıkan kişisel profillerin ait oldukları öğrencileri ne denli yansıttığı sorulmuştur. Bu yolla geçerlik kanıtları elde etmek amacıyla yapılan işlemler sırasıyla şöyledir: 1) Her grupta uygulama ve puanlama işlemlerinin tamamlanmasından sonra, her öğrenciye ait kişisel profiller çıkarılmıştır. 2) Profil kağıtlarının arka sayfasına; öğrencilerin, ortaya çıkan profilleri belirli bir biçimde yargılamalarına ve yargılarını belirtmelerine fırsat veren dört soru bastırılmıştır. 3) Her grupta, bir ders saatinde; KUTER ve alt ölçekleri hakkında genel bir bilgi verildikten sonra, her öğrenciye kendisine ait profil verilmiş, kendi profili üzerinde düşünmesi ve bunun kendi durumuna ne denli uyduğunu; "**tamamen uygundur**", "**kısmen uygundur**" ve "**hiç uygun değildir**" seçeneklerinden birisini işaretleyerek belirtmesi istenmiştir. 4) Her öğrenciye profilini, içinde bulunduğu grupta kendisini iyi tanıdığına inandığı bir sınıf arkadaşına vermesi istenmiş; bu yolla her profil, profilin ait olduğu kişiyi yakından tanıyan bir diğer kişiye, profil kâğıdının arka sayfasındaki dört sorudan son ikisine cevap vermesi sağlanarak yargılatılmıştır. Bu yapılırken hem bireyin kendisine hem de yakın arkadaşına; birisi ortaya çıkan profilin "bir bütün olarak", diğeri de "profildeki uç noktaların" bireyi ne kadar iyi yansıttığına ilişkin olmak üzere ikişer soru sorulmuş ve cevaplar alınmıştır. Daha sonra elde edilen bilgiler cinsiyet faktörü de dikkate alınarak tablolaştırılmıştır.

1. Öğrencilerin Kendi Görüşlerine Göre, Ortaya Çıkan Kişisel Profillerin Kendilerine Uygunluk Durumu:

Tablo 1 ortaya çıkan kişisel profillerin "bir bütün olarak", Tablo 2 de aynı profillerdeki "uç noktaların" öğrencilerin kendi durumlarına ne denli uyduğuna ilişkin görüşlerin cinsiyete göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırma grubunu oluşturan 654 öğrenciden 255'i (% 40.0) ortaya çıkan profilin kendi durumlarına "tamamen uygun", 388'i (% 59.3) "kısmen uygun" olduğunu belirtmişlerdir. Ortaya çıkan profilin kendi durumlarına "hiç uygun olmadığını" belirtenlerin oranının ise çok düşük olduğu (% 1.7) gözlenmektedir. Ortaya çıkan kişisel profillerin kendi durumlarına "tamamen uygun" olduğunu belirten erkek öğrencilerin oranının (% 46.1) aynı görüşte olan kız öğrencilerin oranından (% 35.7) daha yüksek olması dikkati çeken önemli diğer bir noktadır.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, ortaya çıkan kişisel profillerdeki uç noktaların, kendi durumlarına "tamamen uygun" olduğu, diğer bir deyişle kendi durumlarını tamamen yansıttığı görüşünde olanların tüm grubun yarısı civarında olduğu (% 50.3) görülmektedir. Uç noktaların kendi durumlarını hiç yansıtmadığı görüşünde olanların yüzdesinin yine çok düşük olduğu (% 1.7) görülmektedir.

Tablo 1
KUTERK UYGULAMALARI SONUCU ORTAYA ÇIKAN
KİŞİSEL PROFİLLERİN ÖĞRENCİLERİN KENDİLERİNE
UYGUNLUK DURUMUNUN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Profilin kendine uygunluk durumu	KIZLAR		ERKEKLER		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tamamen uygun	160	35.7	95	46.1	255	40.0
Kısmen uygun	281	62.7	107	51.9	388	59.3
Hiç uygun değil	7	1.6	4	1.9	11	1.7
TOPLAM	448	100.0	206	100.0	654	100.0

TABLO 2
KUTERK UYGULAMALARI SONUCU ORTAYA ÇIKAN
KİŞİSEL PROFİLLERDE EN YÜKSEK VE EN DÜŞÜK GÖRÜNDÜKLERİ
ALANLARIN ÖĞRENCİLERİN KENDİLERİNE
UYGUNLUK DURUMUNUN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Profillerde En Yüksek ve En Düşük görüldükleri alanların öğrencilerin kendilerine uygunluk durumu	KIZLAR		ERKEKLER		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tamamen uygun	208	46.4	121	58.7	329	50.3
Kısmen uygun	234	52.2	80	38.8	314	48.0
Hiç uygun değil	6	1.3	5	2.4	11	1.7
TOPLAM	448	100.0	206	100.0	654	100.0

Öğrenciyi yönlendirme çalışmalarında; onun belirli özelliklerinin bir profil ile ortaya konduğu durumlarda dikkatinin özellikle kuvvetli ve zayıf olduğu alanlara çekildiği dikkate alındığında bu bulguların önemi daha da bir anlam kazanmak-

tadır. Cinsiyet faktörünü de dikkate alarak Tablo 2'ye bakıldığında yine, ortaya çıkan kişisel profillerdeki uç noktaların kendi durumlarını "tamamen" yansıttığını belirten erkeklerin oranının (% 58.7), aynı görüşte olan kızların oranından (% 46.4) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 1 ve Tablo 2'deki bilgiler birlikte değerlendirildiğinde özetle; öğrencilerin görüşüne göre KUTEK "amaca hizmet" etmekte; içerdiği alt testler ve çerçevesinde bireylerin özelliklerini yansıtmaktadır.

2. Yakın Arkadaşlara Göre Kişisel Profillerin Öğrencilere Uygunluk Durumu:

Araştırmaya katılan 654 öğrenciden; 244'ü kız, 108'i erkek olmak üzere toplam 352'si ortaya çıkan kişisel profillerin kendilerini ne denli yansıttığını grup içindeki bir yakın arkadaşlarının yargılayabileceğini belirtmişlerdir. Böylelikle, kişilerin kendileri tarafından profillerin, kendilerini değerlendirebileceklerine inandıkları arkadaşlarına verilmesi sağlanarak, profil kağıdının arka sayfasındaki son iki soru çerçevesinde bunların görüşleri de alınmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere, söz konusu sorulardan ilkinde değerlendirmeyi yapan kişiden ortaya çıkan profilin "bir bütün olarak" arkadaşının durumuna ne denli uygun düştüğünü, ikincisinde ise "profildeki uç noktaların" arkadaşının durumuna ne denli uygun olduğunu; "tamamen uygundur", "kısmen uygundur", "hiç uygun değildir" seçeneklerinden birisini işaretleyerek belirtmesi isteniyordu.

KUTEK uygulamaları sonucu ortaya çıkan kişisel profillerin bir yakın arkadaşın görüşüne göre uygunluk durumlarına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 3 ve Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 3'de görüldüğü üzere, yakın bir arkadaşının profilini bir bütün olarak inceleyen öğrencilerin 133'ü (% 37.8) profilin arkadaşlarına "tamamen uygun" olduğu; 213'ü (% 60.5) "kısmen uygun" olduğu, 6'sı (% 1.7) ise "hiç uygun olmadığı" görüşünü belirtmişlerdir.

Tablo 4'de görüldüğü üzere, arkadaşının profilini yargılayan öğrencilerin yaklaşık yarısı (% 48.3); "profilde arkadaşının en yüksek ve en düşük görüldüğü alanların" "onun durumunu "tamamen" yansıttığı, diğer yarısı da "kısmen" yansıttığı görüşünü belirtmiştir. Ortaya çıkan profildeki en yüksek ve en düşük alanların arkadaşının durumuna "hiç uymadığı"ni belirtenlerin oranı ise çok düşüktür (% 2.0).

Tablo 3 ve 4'den ortaya çıkan bir ortak sonuç da; gerek "bir bütün olarak profilin" gerekse "profildeki uç noktaların" arkadaşının durumuna tamamen uygun olduğu görüşünde olan erkeklerin yüzdesi aynı görüşte olan kızların yüzdesinden daha yüksektir.

Tablo 3
KUTERK UYGULAMALARI SONUCU ORTAYA ÇIKAN
KİŞİSEL PROFİLLERİN BİR YAKIN ARKADAŞA GÖRE
UYGUNLUK DURUMLARININ CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Profilin kendine uygunluk durumu	KIZLAR		ERKEKLER		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tamamen uygun	85	34.8	48	44.4	133	37.8
Kısmen uygun	157	64.3	56	51.9	213	60.5
Hiç uygun değil	2	0.8	4	3.7	6	1.7
TOPLAM	244	100.0	108	100.0	352	100.0

Tablo 4
KUTERK UYGULAMALARI SONUCU ORTAYA ÇIKAN
KİŞİSEL PROFİLLERDE EN YÜKSEK VE EN DÜŞÜK ALANLARIN,
BİR YAKIN ARKADAŞA GÖRE UYGUNLUK DURUMLARININ
CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Profillerde En Yüksek ve En Düşük görüldüğü alanın arkadaşına uygunluk durumu	KIZLAR		ERKEKLER		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tamamen uygun	106	43.4	64	59.3	170	48.3
Kısmen uygun	135	55.3	40	37.0	175	49.7
Hiç uygun değil	3	1.2	4	3.7	7	2.0
TOPLAM	244	100.0	108	100.0	352	100.0

C. KUTERK'in Güvenirliliğine İlişkin Bulgular:

Bu araştırmada KUTERK'in güvenirliliğine ilişkin kanıtlar elde etmek ve amaçlar çerçevesinde son iki soruyu cevaplamak için; a) Kuder - Richardson Formülü'nden yararlanma, b) test-yeniden test yöntemi ile elde edilen bireysel

profillerin karşılaştırılması, olmak üzere iki yöntemden yararlanılmıştır. Bu yöntemlerle belirlenen güvenilirlik kanıtları aşağıda ana hatları ile özetlenmiştir.

1. Kuder - Richardson Formülü'nden Yararlanılarak Hesaplanan Güvenirlik Katsayıları:

KUTEK'in El Kitabı incelendiğinde, bu envanterin güvenirlğine ilişkin kanıtların elde edilmesinde Kuder - Richardson Formülü'nün kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bu tür envanterlerde, en uygun güvenilirlik saptama yöntemi olarak, adı geçen formülden yararlanılması savunulmaktadır (Özoğlu, 1977: 53). Envanterin norm grubunda yer alan çeşitli gelişim evrelerindeki alt gruplardan, söz konusu formül kullanılarak elde edilen güvenilirlik katsayılarının 0.76 ile 0.89 arasında değiştiği gözlenmektedir (Kuder, 1963: 13). Bu değerler, duyuşsal davranışları ölçen bu tür ölçekler için yüksek güvenilirlik katsayıları olarak kabul edilebilmektedir.

Bu araştırmada Kuder - Richardson Formülü'nden yararlanılarak yapılan güvenilirlik hesaplamalarının; geçerlik puanları 46 ile 52 arasında yer alan öğrencilerden elde edilen puanlara dayandırılması uygun bulunmuştur. Böylelikle, söz konusu hesaplamalar için 100 kız, 100 erkek olmak üzere toplam 200 öğrenci; geçerlik puanı belirtilen sınırlar içinde olanlar arasından tesadüfi yöntemle seçilmiştir.

Tablo 5 Kuder - Richardson Formülü ile hesaplanan güvenilirlik katsayılarının alt ölçeklere ve cinsiyete göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 5
KUTEK'İN GÜVENİRLİK KATSAYILARININ
ALT ÖLÇEKLERE VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Alt Ölçekler	KIZ (N = 100)	ERKEK (N = 100)
A. Gruplar içinde etkin olmayı tercih	.80	.86
B. Alışılmış ve tutarlı durumları tercih	.88	.88
C. Fikirlerle çalışmayı tercih	.73	.74
D. Çatışmalardan kaçınmayı tercih	.79	.86
E. İnsanları yönetmeyi tercih	.87	.81

Tablo 5'te görüldüğü üzere KUTEK'in hesaplanan güvenilirlik katsayıları 0.73 ile 0.88 arasında değişmektedir. Bu değerler, envanterin norm grubu

içinde olup, bu gruplara denk olabilecek gruplar üzerinde saptanan güvenilirlik katsayılarına oldukça yakın değerlerdir. Şöyle ki; norm grubundaki üniversiteli kız ve erkek öğrenciler üzerinde aynı yöntemle belirlenen güvenilirlik katsayıları 0.80 ile 0.88 arasında değişmektedir (Kuder, 1963: 13). Ayrıca bu araştırmada elde edilen güvenilirlik katsayılarının "geçerlik anahtarı"ndan elde edilen puanlar dikkate alınmadan yine aynı yöntemle üniversite öğrencilerinden elde edilen katsayılardan daha yüksek olduğu da dikkati çeken önemli bir bulgudur. Daha önce de belirtildiği üzere, bu envanter üzerinde yapılan bir ön çalışmada, geçerlik anahtarından elde edilen puanlar dikkate alınmadan, Kuder - Richardson Formülü ile üniversite öğrencileri üzerinde belirlenen güvenilirlik katsayıları 0.33 ile 0.71 değerleri arasında yer almıştır (Koç, 1987: 33).

Sonuç olarak, "geçerlik puanı" kabul edilebilir sınırlar içinde olan (46 - 52 değerleri arasındaki) bireylerin cevapları esas alınarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarının, envanterin norm grubundan elde edilen değerlere oldukça yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca, "Kuder - Richardson Formülü" ile hesaplanan değerlerin bir ölçeğin güvenilirlik katsayılarının alt sınırı olarak düşünülebileceği yönündeki görüşler (Turgut, 1977: 35) ve KUTЕК'in de duyuşsal davranışları ölçen bir envanter olduğu dikkate alındığında, aracın güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

2. Test - Yeniden Test Yöntemi ile İki Ayrı Uygulama Sonucu Ortaya Çıkan Kişisel Profiller Arasındaki Tutarlılık:

Elde edilen puanları KUTЕК gibi kişisel profillere dönüştürmenin mümkün olduğu ölçeklerde; bir uygulama sonucunda **başat** (en yüksek puan alınan ölçek) çıkan bir faktör ile ikinci uygulamada başat çıkan faktör arasındaki tutarlılığa bakılarak önemli güvenilirlik kanıtları elde edilebileceği literatürde savunulmaktadır (Cronbach, 1970: 469).

Bu araştırmada; KUTЕК'in aynı bireylere uygulanmasından elde edilen kişisel profillerde başat görünen faktörün ne denli aynı (tutarlı) kaldığını belirlemek üzere, bu envanterin 205'i kız, 95'i erkek olmak üzere 300 kişilik bir gruptan yararlanılmıştır.

Belirtilen yöntemle güvenilirlik kanıtları elde etmede; araştırmanın üzerinde yapıldığı üniversite öğrenci grubundaki her öğrencinin, ilk uygulamada elde edilen profilinde başat görünen faktörün (en yüksek puan aldığı ölçeğin - yüzde olarak), ikinci uygulamada ortaya çıkan profildeki başat faktör ile tutarlılığına bakılmıştır. Başka bir deyişle, her iki profilde de, bir öğrencinin başat olduğu faktör aynı ise "tutarlı", değişik ise "tutarsız" kategorisine konulmuştur.

Bir ay ara ile KUTEK'in iki ayrı uygulamasından elde edilen profillerde öğrencilerin başat göründükleri faktörlerin tutarlılık durumunun cinsiyete göre dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6'da görüldüğü üzere, KUTEK uygulamaları sonucu elde edilen kişisel profillerde baat çıkan faktörler, aracın değişik zamanlardaki uygulamalarında tutarlı kalmaktadır. Test - yeniden test uygulamasına katılan öğrencilere ait kişisel profillerin 93.7'sinin tutarlı görünmesi bunun en belirgin kanıtıdır. Bu tür ölçeklerden elde edilen kişisel profillerin yorumlanmasında, başat çıkan bir faktöre atfedilen önem açısından düşünüldüğünde, KUTEK'in Türkçe'ye uyarlanan formunun tutarlı (güvenilir) ölçme yaptığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 6
KUTEK'İN BİR AY ARA İLE İKİ AYRI UYGULAMASI SONUCU
ORTAYA ÇIKAN KİŞİSEL PROFİLLERDE ÖĞRENCİLERİN
EN BAŞAT GÖRÜNDÜKLERİ ALANLARIN TUTARLI
KALMA DURUMUNUN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Kişisel profillerin tutarlılık durumları	KIZLAR		ERKEKLER		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tutarlı	194	94.6	87	91.6	281	93.7
Tutarsız	11	5.4	8	8.4	19	6.3
TOPLAM	205	100.0	95	100.0	300	100.0

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada öğrenciyi "yönlendirme" çalışmalarında destekleyici bilgi sağlayan bir psikolojik ölçme aracı olarak kabul edilen **Kuder Kişisel Tercih Envanteri (KUTEK)**'nin Türkçe Formu'nun orijinali (İngilizce Formu) ile ne denli paralel ölçme yaptığı belirlenerek; tanımlanmış geniş bir üniversite öğrenci grubunda ne denli geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlar; KUTEK'in Türkçe Formu'nun İngilizce Formu'na paralel olduğuna, geçerli ve güvenilir ölçme yaptığına işaret etmektedir.

Sonuç olarak, öğrenciyi psikolojik özellikleri doğrultusunda "yönlendirme" amacına yönelik destekleyici bilgiler sağlayan bir araç olan KUTEK'in El Kitabı'nın hazırlanarak, ilgililerin hizmetine sunulması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Cronbach, J. Lee. (1970), **Essentials of Psychological Testing** (Third Edition), New York: Harper and Row Publishers, 1970.
2. Koç, Nizamettin, (1987), "Kuder Tercih Envanteri - Kişisel Form A'nın Uyarlanması, Güvenirliliği ve Geçerliliğine İlişkin Bir Ön Çalışma", **Eğitim ve Bilim**, Cilt: 12, Sayı: 63, s.:27-41.
3. Kuder, G. Frederic, (1963), **Examiner Manual For The Kuder Preference Record: Personel Form A** (Sixth Edition), Chicago: Science Research Associates Inc.
4. Özoğlu, Süleyman Çetin, (1977), **Kuder İlgili Alanları Tercih Envanteri Meslekî Form CH El Kitabı**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 65, Ankara.
5. Turgut, M. Fuat, (1983), **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları** (İkinci Baskı), Ankara: Saydam Matbaacılık.